

Verslag IVN Schoonwaterwandeling –

zondag 21 september 2025

Op zondag 21 september vond van 14.00 tot 16.00 uur de IVN Schoonwaterwandeling plaats, begeleid door Francis Holthuisen en Mireille van Duuren. Vanaf het bezoekerscentrum vertrokken we met een groep van 15 leergierige en betrokken deelnemers. Tijdens de wandeling namen we de groep mee langs de Kromme Aar en de Zegerplas, waar we de deelnemers lieten kennismaken met de waterontwikkelingen in dit bijzondere natuurgebied.

Een eerste opvallend moment was het bezoek aan het Tiny Forest. Voor velen was dit een eye opener; waar men voorheen slechts aan het bosje voorbij liep, werd er nu echt stilgestaan bij de betekenis ervan. Mireille vertelde dat dit kleine bos niet alleen bijdraagt aan de opslag van regenwater en CO₂, maar ook een belangrijke rol speelt in het vergroten van de biodiversiteit en het bieden van verkoeling in de omgeving.

Bij het broekbos langs de Kromme Aar gaf Francis uitleg over de oorsprong van dit landschap. Broekbossen ontstonden uit bijna ondoordringbare veenmoerassen, opgebouwd uit rottende plantenresten in stilstaand water. Een bijzondere getuige van deze oeroude geschiedenis zijn de botten van een wolharige mammoet, naar schatting 50.000 jaar oud, die ooit uit de Zegerplas zijn gebaggerd en tegenwoordig te bewonderen zijn in het bezoekerscentrum.

Tijdens de wandeling werd ook stilgestaan bij de gevolgen van klimaatverandering. De afgelopen zomers was er sprake van een watertekort, met een verdamping van maar liefst 30 centimeter meer dan de hoeveelheid gevallen regen. Hierdoor droogden de klei- en veenlagen in de polderdijken uit, wat zichtbaar was in de vorm

van scheuren en noodreparaties langs het Dijkslootpad.

Bij de poldergemalen namen we extra tijd om stil te staan bij de ontwikkeling van waterbeheer door de eeuwen heen. Van windmolens naar stoom- en dieselgemalen tot de moderne elektrische installaties van nu. Het huidige elektrogemaal werkt volledig automatisch: grofvuil wordt er uitgezeefd en opgevangen. Helaas bestaat een groot deel van dit afval uit kunststoffen, die, mede door het oplossen van weekmakers, uiteenvallen in microplastics. Deze vormen een steeds groter risico voor de waterkwaliteit. Op deze locatie ontstond een levendig gesprek over de manieren waarop we zelf bewuster met water om kunnen gaan, zowel wat betreft vervuiling als verspilling.

Na het oversteken van de weg vervolgden we onze route richting de Zegerplas. Deze plas, die in de jaren zestig en zeventig werd uitgegraven als zandwinning locatie voor de aanleg van woonwijken en de N11, is nu ongeveer 70 hectare groot. De plas is gemiddeld 18 meter diep, met een maximale diepte van 34 meter. Waar de Zegerplas vroeger bekend stond als een donker, ondoorzichtig zwartgat, is er de afgelopen jaren veel veranderd.

Met passie vertelde Francis dat we tegenwoordig anders naar de Zegerplas kunnen kijken: als een soort “zandbak met trappen”, met oevers die zijn opgebouwd uit lagen klei, zand en veen – een soort miniatuurversie van de Grand Canyon. De waterkwaliteit is inmiddels onderwerp van een gezamenlijke inspanning van de gemeente, het Hoogheemraadschap van Rijnland, de Universiteit van Wageningen en de lokale duikvereniging Atlantis. Samen hebben zij diverse maatregelen genomen om het ecosysteem van de plas te versterken. Denk hierbij aan het creëren van natuurvriendelijke oevers, het aanleggen van een tweede kunstmatig eiland (de zogenaamde zudde), een palenrif, een luchtmenginstallatie en de installatie van een watermixer bij het zwemstrand, bedoeld om de doorstroom van het zwemwater te verbeteren.

Op een informatiebord bekeken de deelnemers de ligging van diverse boeien op de plas. Deze geven onder andere aan waar zich wrakstukken en zo’n 1500 meter aan betonnen rioolpijpen bevinden. Deze structuren vormen een veilige haven voor tal van diersoorten, waaronder snoek, snoekbaars, meerval, karper, kreeften, wolhandkrabben en grondels. De komende vijf jaar zal het Hoogheemraadschap monitoren in hoeverre deze maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan een verbeterde waterkwaliteit.

Een bijzonder onderdeel van de wandeling was de toelichting op het palenrif. Francis legde uit dat dit rif is opgebouwd uit de hergebruikte palen van drie oude vissteigers. Tussen de palen werd een vlechtstructuur aangebracht met kokosmatten, waarop inheemse waterplanten konden groeien. De wortels van deze planten hangen in het water en bieden een rijke leefomgeving voor talloze dieren. Boven het water zijn deze eilandjes ideale broedplaatsen voor eenden en meerkoeten, terwijl amfibieën zich goed kunnen verschuilen tussen de planten. Onder het wateroppervlak dienen de wortels als kraamkamer voor kleine vissoorten. Om het rif te beschermen tegen golfslag, werd een palenwal met breukstenen aangelegd, die inmiddels ook dienstdoet als rustplaats voor vogels zoals aalscholvers, scholeksters en visdiefjes.

De deelnemers luisterden aandachtig en toonden gedurende de hele wandeling veel interesse. Er werd actief meegedacht, vragen gesteld en kennis gedeeld. De excursie verliep daardoor niet alleen informatief, maar ook zeer interactief en inspirerend.

Wat een prachtige middag vol inzichten, natuur en betrokkenheid!

Francis Holthuisen

23-9-2025